

Hoe respectabel is extreem-rechts?

•• Bert Herregods

Extreem-rechts is gevaarlijk en wordt door velen als dusdanig beschouwd. Ze worden ook terecht als lui aanzien die men beter niet frequenteert. Zijzelf zijn zich goed bewust dat ze op deze manier geïsoleerd kunnen blijven van de machtscentra. Aangezien hun aanhang resultaten verwacht, kan dit op termijn betekenen dat hun structuren uit elkaar vallen, en dat ze uitdoven aan het politieke firmament.

In stijgende lijn probeert extreem-rechts dan ook niet enkel het politiek maar ook het maatschappelijk “cordon sanitaire” te doorbreken. De aanval is ingezet, en tijdschriften zoals Trends werken bewust en/of onbewust mee aan deze strategie. In Frankrijk is dit spelletje reeds een tijdje bezig. Vlaanderen volgt.

Een van de grote problemen waarmee de vooroorlogse radicale partijen hadden te kampen was het gebrek aan respectabiliteit. In een crisisperiode ligt het misschien voor de hand dat grote delen van de bevolking radicaliseren. Zonder de traditionele elite hadden dergelijke radicale partijen echter weinig kans de macht te veroveren. Of te behouden. Al deze partijen hadden het moeilijk zich op te werken vanuit het al te diepe dal van de kwalijke reputatie die ze in de loop van hun strijd hadden opgebouwd. Deze situatie is er na de oorlog zeer zeker niet op verbeterd, integendeel. Het kwalijke geurtje dat rond extreem-rechts zweefde maakte dat ieder respectabele burger zich van hen afkeerde, zelfs wanneer diezelfde burger hun standpunten in feite onderschreef. Wanneer men er in slaagt een aantal kaders te vormen, blijft het dus nog altijd

een noodzaak deze kaders respectabel te maken. Pogingen door te dringen naar de traditionele elite vanuit het schuim van deze beginnende bewegingen, is bijgevolg een steeds weerkerend patroon bij extreem-rechts. Hitler en vóór hem Mussolini zijn er in mindere of meerdere mate in geslaagd. Le Pen probeert het heden ten dage in Frankrijk. En het Vlaams Blok in Vlaanderen eveneens. Respectabele representatie wordt gezocht in de politiek, bij de beroepsverenigingen, bij het patronaat, enz. Maar men kan geen vliegen vangen met azijn, en de penetratie moet ondersteund worden door op zijn minst de schijn van degelijkheid.

Dit is slechts één aspect van de rechtsradicale doorbraak van de jaren '90. Een ander veel verontrustender aspect is de strategie van de “Nouvelle droite”. Zonder hier over uit te wijden kan men zeggen dat, in navolging van Gramsci, rechtsradicale partijen een nieuwe strategie hebben ontwikkeld, die er op gericht is via culturele¹ penetratie door te dringen, eerst tot in de coulissen, daarna tot in de hogere regionen van de macht. Deze operatie is verontrustend omdat ze op weg is een succes te worden.

Het verklaart trouwens voor een deel de recente electorale successen in Vlaanderen en in Frankrijk.

In het zog van een “Nouvelle droite” in Frankrijk, beginnen ook rond en om het Vlaams Blok een aantal intellectuelen, of hetgeen er moet voor doorgaan, zich te profileren. Ze vinden hun weg in “respectabele” tijdschriften, zoals o.m. Trends, dat blijkbaar de ambities heeft van een Figaro Magazine. Dat de continuïteit met de ideologie die de Tweede Wereldoorlog voorafging verzekerd moet worden, is impliciet binnen de nieuwe strategie. Maar dan wel zonder kleur te bekennen. Zo is er slechts een klein aantal van de nieuwe rechtse ideologen² die het woord fascisme gebruiken om zich te profileren. De overgrote meerderheid schuwt de term als de pest, en ontkent zelfs ten stelligste er ooit iets mee te maken te hebben gehad. Dat dit een maskerade is, wordt men al vlug gewaar wanneer men achter de (rook)schermen kijkt.

Het woord fascisme raakt duidelijk een gevoelige snaar. Dat is duidelijk. Zo werd ook het recente boek van Bruno De Wever, “De Greep naar de Macht” aangevallen. De Wever worden motieven verweten als dat hij radicaal Vlaanderen zou willen schade toebrengen door een valse interpretatie van historische feiten. Deze valse voorstelling zou er in bestaan te beweren dat het Vlaams Nationaal Verbond (VNV) destijds reeds fascistisch was, lang vóór zijn leider Staf De Clerck de collaboratie intuïmelde. Het probleem is de term “fascisme”. Was het VNV fascistisch? Is het huidige Vlaams Blok fascistisch? Feit is dat het woord zwaar emotioneel geladen is en veelal misbruikt werd en wordt als scheldwoord. (Men denke maar aan de term sociaal-fascisten, waarmee de Duitse KP van vóór de oorlog de sociaal-democraten bestoekte).

Het is vooralsnog zelfs de vraag of er zoiets als generisch fascisme bestaat. Met generisch bedoelen we hier dat “fascisme” een algemene typologie zou vertonen, waaraan men dan telkens een “concrete” vorm van fascisme zou kunnen toetsen. Het is inderdaad de stelling geweest is van een aantal historici, zoals Renzo De Felice in

verband met het fascisme van Mussolini. De Felice wilde de term “fascisme” reserveren voor het historische fascisme van Mussolini, maar had geen bezwaren een generisch nazisme te onderscheiden, dat hij als essentieel verschillend zag van het fascisme. Zo zou dit generisch nazisme terug te vinden zijn bij Corneliu Codreanu, de Roemeense dictator, bij Hitler vanzelfsprekend, en ook bij de al even sinistere Julius Evola, een figuur waar Roeland Raes, ideoloog van het Vlaams Blok, mee dweept.

Sedert het fenomeen van het fascisme op een brutale manier zijn intrede gedaan heeft op het Europees politiek toneel hebben talloze definities, of pogingen daartoe, reeds het daglicht gezien. Wanneer een zo groot aantal definities geproduceerd wordt mag men vermoeden dat er dikwijls meer dan een “zuiver academische interesse” schuilgaat achter deze praktijken. Iedereen die het fenomeen bestudeerd heeft zal het hier mee eens zijn. Het definiëren zelf wordt dan een poging een bepaalde ideologische stelling te verdedigen. Het communisme is een schoolvoorbeeld geweest van een dergelijke camouflagetechniek, vooral onder de impuls van vadersje Stalin. Dit betekent in se niet dat dergelijke ideologisch gekleurde definities waardeloos zijn. Zo heeft het communisme als een van de eersten op het generisch en grensoverschrijdend karakter van het fascisme gewezen.

Zich tegenwoordig nog beroepen op het fascisme is tot nu toe enkel gebeurd door een nostalgische minoriteit. Zelfs Alessandra Mussolini beroept zich op haar grootvader en niet op het fascisme zelf. De ideologie is alles behalve “salonfähig”. Dat een hele resem sympathisanten tegenwoordig het fascistische ideeëngoed op een slinkse manier proberen aan bod te brengen, hoeft dus niemand te verbazen. Dat bepaalde auteurs met “objectieve” kritiek proberen de hedendaagse varianten van het fascisme los te koppelen van hun generische stam doet onvermijdelijk vragen rijzen. Reeds in 1976 schreef Martin Kitchen in zijn boek “Fascism”: “Alhoewel de regimes van nazi-Duitsland en fascistisch Italië de beste voorbeelden zijn van

een fascisme in actie, zou het een ernstige vergissing zijn een definitie van het fascisme tot deze twee vormen te beperken, of zelfs maar tot de periode tussen de twee wereldoorlogen. Een dergelijke definitie zou het onmogelijk maken de gevaren van het hedendaagse fascisme te analyseren.”

In een recent werk wordt het begrip “fascisme” in een heel interessant daglicht plaatst. En het is aan de definitie van Griffin dat we het VNV zouden willen uittoetsen. Eerst de definitie die Griffin geeft aan het generisch fascisme. De terminologie zullen we daarna verduidelijken

Fascisme is een familie van politieke ideologieën, waarvan de mythische kern in zijn veelvuldige permutaties een palingenetische vorm is van populistisch ultra-nationalisme. De fascistische mentaliteit karakteriseert zich door het gevoel dat men op het punt staat een keerpunt in de geschiedenis te beleven. Deze mentaliteit gaat ervan uit dat de dominerende machten van het conservatisme, het individualistische liberalisme en het materialistische socialisme, bankroet zijn en degeneratieverschijnselen vertonen. Deze machten zullen uiteindelijk de baan moeten ruimen voor een nieuw tijdperk waarin het vitalistisch nationalisme zal triomferen. Deze rivaliserende politieke ideologieën zijn, beweren ze, decadent. Bewijs hiervan zou o.m. te vinden zijn in het parasitisme van de traditionele elites, het materialisme, de klassenstrijd, de militaire zwakte, het verlies van raciale vitaliteit, de morele anarchie, het cosmopolitanisme. Om deze decadentie te bestrijden, voelen de fascistische activisten zich verplicht hun toevlucht te nemen tot georganiseerd geweld. Dit is niet enkel noodzakelijk maar zelfs gezond. Niettegenstaande het feit dat soms concessies gemaakt worden aan de parlementaire democratie om de macht te verwerven, blijven pluralisme en partijpolitiek anathema ten opzichte van hun concept van nationale eenheid. Dit impliceert in de praktijk een maximum aan totalitaire controle over alle domeinen van het sociale, het politieke en het culturele leven.

De verwoesting door een fascistische revolutie zit verweven in de theorie en in de praktijk van het fascisme. De activisten zien dit niet als een doel op zichzelf maar als een nevenverschijnsel van het regeneratieve proces, het laxatief, als het ware, waardoor de maatschappij van haar decadentie moet worden verlost. In de loop van dit proces moeten de massa's geleidelijk aan tot de eenheid van een nieuwe nationale gemeenschap gesmeed worden. Indien mogelijk moet men zich beroepen op tradities die, naar men veronderstelt, niet werden bezoedeld door de degeneratieve krachten. De cohesie van die gemeenschap zal moeten verzekerd worden door nieuwe instellingen, nieuwe organisaties en nieuwe gewoonten, eigen aan de nieuwe politieke hiërarchie met haar nieuwe heroïsche ethiek. Deze nieuwe hiërarchie zou als enige in staat zijn haar leden door de moderne tijden te loodsen. Door de veelvuldigheid aan historische omstandigheden en culturele tradities, waarin fascistische hun wereldbeeld formuleren, zijn er grote verschillen in hun concepten over de gerevitaliseerde natie en over de draagwijdte van het geweld en de vernietiging die ze bevatten. Sommigen associëren het met biologische ideeën van raciale zuiverheid, terwijl het voor anderen alleen maar een kwestie is van homogene cultuur. Sommigen streven naar een agressieve imperialistische expansie, terwijl voor anderen de regeneratie van de natie geen onderwerping of vervolging van andere naties of etnische minderheden impliceert. Voor deze laatsten zal de regeneratie van de natie - althans dat hopen ze - kunnen worden doorgevoerd door het verwerven van culturele hegemonie, en zal een wettelijke of een gewelddadige greep naar de macht niet nodig zijn.

Hoe het fascisme de herboren natie ook moge beschouwen, het mythische appèl ondervindt sterke weerstand, zowel in stabiele democratische als in autoritaire regimes. Dit is eigen aan haar nebuluze maar radicale moraal, het prediken van de sociale revolutie, en de verwerping van alle bestaande politieke ideologieën. Fascistische bewegingen die er in geslaagd zijn uit hun marginale positie te breken, hebben dit

bewerkstelligt door een uitstekende organisatie en leiding, die ondermijnende crisissen van de bestaande democratische waarden, partijen en instellingen hebben weten uit te buiten. De grote meerderheid van de vele fascismen die in de twintigste eeuw zijn opgedoken, slaagden er echter niet in uit te groeien tot een massabeweging, krachtig genoeg om een geloofwaardige aanval in te zetten op de staatsmacht.” (Vert. door de auteur).

Het is hier wel nodig om uit deze lange definitie een paar krachtlijnen te distilleren. De uitspraak dat bij een keerpunt in de geschiedenis, de geschiedenis weigerde zich te keren, is een uitstekende illustratie van het mythische geloof in vernieuwing. De mythe van de nieuwe mens, de nieuwe orde, verschaft de emotionele en irrationele dimensie aan de fascismen van vroeger en nu. Dit is wat Griffin de palingenetische mythe noemt, een abrakadabrisch woord, dat echter uitstekend samenvat waar het om gaat. “Palingenese” (Nederlandse Larousse) betekent wedergeboorte; het aannemen, verkrijgen van een nieuwe gestalte; de geestelijke wedergeboorte van de mens; de wedergeboorte van de ziel. Het woord is afkomstig van het Griekse “palin” wat betekent “opnieuw” en “genesis”, wat betekent “ontstaan”. De mythe is natuurlijk nauw verbonden aan de mythe van de Feniks die verrijst uit de as. En dit veronderstelt dat er as is ! Anders uitgedrukt, er moet eerst iets vuil en vies, decadent en in volle ontbinding zijn, vooraleer er van wedergeboorte sprake kan zijn. In alle fascistische literatuur vindt men de verwijzing naar de in ontbinding verkerende liberale democratie, waaruit de herosche mens, inderdaad als een Feniks uit de as, moet verrijzen. Dat deze palingenetische mythe voor het grootste deel mannelijk is, hoeft nauwelijks te verbazen. Freud zou er een gemakkelijke kluit aan hebben om deze verrijzenis als een fallisch symbool te beschrijven. Dat het decadente, in ontbinding verkerende “slijm” geassocieerd wordt met alles wat vrouwelijk is, ligt dan ook voor de hand. De literatuur van zowel prefascistische en fascistische auteurs als van fascistoïde nabloeiers staat er bol van. De

mannelijke “verrijzenis” die “als een rots in de branding” - een Blok in de branding? - weerstand biedt aan het vrouwelijke “slijm” dat hem dreigt te “overspoelen”. “Echte” vrouwen bestaan dan enkel onder de vorm van “moeder en kind”, “zuster van een vriend” en andere antiseptische, aseksuele wezens. Ter illustratie hiervan, uittreksels uit een epistel van Xavier Buisseret, (voormalig VMO-voorzitter en tegenwoordig Vlaams Blokverkozene voor het parlement), dat verscheen in het blad van het Vlaams Blok van november 1994.

En dan plotseling staat er een jonge vrouw op en omgeven door een vleugje wulpse wolligheid gaat zij naar haar kindje, neemt het van de grond en tilt het hoog boven haar hoofd. [...] De trots die deze jonge vrouw uitstraalt is niet onder woorden te brengen... Weten vrouwen eigenlijk wel hoe machtig ze zijn. Echte vrouwen hebben toch al dat gezever en oudewijven-gelul niet nodig over emancipatie, ongewenste seks, verdrukking en ga zo maar door. Een echte vrouw dwingt, met haar puur vrouw zijn eerbied af van een man. Een man kijkt daar naar op en kan zich in haar nabijheid soms zo klein voelen.

De “wulpse” toegeving aan de “wolligheid” verbergt geenszins het idealiserende, aseptische beeld van de “echte” vrouw die respect afdwingt. Vijand is de geëmancipeerde vrouw, met haar “gelul” over “ongewenste seks”, enz. Trouwens “echte vrouwen” hebben zoiets als “puur vrouw zijn”. Dit is het zuiverheidsideaal van de aseptische en aseksuele vrouw, tegengesteld aan en zeer zeker vijandig ten opzichte van de seksualiteit van de vrouw van vlees en bloed. De aanwezigheid van het kind staat garant voor de “zuiverheid” van de gevoelens. Uitingen over “ongewenste seks” suggereren natuurlijk seksuele fantasieën over verkrachting van geëmancipeerde vrouwen. Het zijn diezelfde fantasieën die aan bod komen in een van de publikaties van “HARO”, het blad waarvan Buisseret destijds “verantwoordelijke” uitgever van was. Het tekenverhaal dat in schunnigheid de beruchte publikaties van Julius Streicher

evenaart, handelt over een jonge, geëmancipeerde vrouw die zich laat verkrachten door sinistere, duidelijke semitische, types in het belang van de Derde Wereld, enz.

Ter vergelijking, Manfred von Killinger aan het woord. Gedurende de Eerste Wereldoorlog was hij officier in het Pruisische leger. Daarna werd hij lid van de beruchte Freikorpsen (Erhardt marinebrigade), speciale eenheden die de arbeidersopstanden moesten onderdrukken en die zonder veel scrupules op een bloedige wijze hun "plicht" vervulden. Die plicht bestond er hoofdzakelijk in slachtingen uit te voeren onder slecht gewapende en dikwijls politiek naïeve en militair onkundige arbeidersmilities. (Rudolf Höss, een ander lid van de Freikorpsen, werd later kampkommandant van Auschwitz). Onder Hitler engageerde Killinger zich in de SA, de "Sturmabteilungen", een nazimilitie die in het beruchte bruine uniform Duitsland terroriseerde. Nog altijd onder Hitler werd hij tenslotte eerste minister van de deelstaat Saksen.

Killinger over zijn moeder, bij zijn thuiskomst, nadat hij van de cadettenschool gezwerd was ten gevolge van een nachtelijke braspartij:

Mijn moeder nam het hoofd van haar jongen in haar handen en gaf een kus. Ze had hem reeds vergiffenis geschonken, zonder dat het zelfs maar nodig was het verhaal te horen van zijn vader. Ze kende haar zoon en ze wist dat hij tot iets laakbaars niet in staat was.

Dezelfde Killinger over (communistische) vrouwen, ter gelegenheid van een "grote kuis"-operatie in München:

Men brengt een slet bij mij. De typische slechte vrouw uit Schwabing [arbeiderswijk van München]. Kort, verward haar. Slordige kledij. Een vurig, sensueel gezicht. Kringen onder haar ogen. [...] (De vrouw scheldt de soldaten uit. Maar Killinger is in een genereuze stemming). 'De rijzweep. Daarna mag je haar laten gaan,' was alles wat ik zei. Twee mannen grepen haar beet. Ze probeert hen te bijten. Een slag brengt haar tot bezinning. Op de binnenplaats wordt ze

gedwongen zich voorover te buigen over de boom van een wagen. Ze wordt bewerkt met rijzwepen tot er geen enkele witte vlek op haar rug overblijft.

'Ze zal niet meer spuwen naar de mannen van onze brigade. Ze zal nu verplicht zijn gedurende drie weken op haar buik te liggen,' zei sergeant Hermann.

Dit laatste betekent natuurlijk dat ze gedurende drie weken niet meer in staat zal zijn haar "ware" beroep uit te oefenen. Proletarische vrouwen werden automatisch geassocieerd met hoeren, aangezien ze onmogelijk konden geassocieerd worden met de "goede" vrouwen. Net zoals bij Buisseret de geëmancipeerde vrouwen automatisch als hoeren worden beschouwd, aangezien ze niet associeerbaar zijn met "goede" vrouwen zoals de jonge moeder hierboven beschreven. De vrouw in het verhaal van Killinger komt er "goed" van af. Voor hetzelfde geld moest ze groepsverkrachting door "echte" mannen ondergaan, al dan niet gevolgd door rijzwepen en executie.

De stereotype vrouwen, de aseptische moeders en zusters, en de proletarische en/of geëmancipeerde "hoer", zijn legio in de fascistische literatuur van vroeger en nu. Het past volledig in het beeld van de rijzende (fallische) Feniks uit de slijmerige (hoerige) diepten. Deze mythe is fundamenteel in het generische fascisme. Vroeg of laat duikt ze op in teksten. Met het slijm - en dus met "hoerige" en gevaarlijke vrouwen - worden vergeleken: parlementaire democratie, joden en andere "minderwaardige" rassen, progressieve ideeën, kapitalistisch en communistisch materialisme, kortom alle "decadente" politieke krachten in de huidige maatschappij. En deze decadente krachten moeten vernietigd worden opdat de mythologische, mannelijke held moge oprijzen. Deze manicheïstische visie keert zich tegen elke gevestigde orde. Fascisme is een laatkomer op het Europese politieke toneel. De traditionele klassevijanden, kapitalist en proletariër, worden derhalve allebei als vijand beschouwd. Althans in theorie, en zolang de beweging geen plaats heeft

moeten ruimen voor de fascistische staatsmacht. Daarna is er kapitaal nodig om de zichzelf verbrandende energie van het fascisme zo lang mogelijk levendig te houden. De bezittende klasse heeft dan ook gedurende het interbellum relatief weinig van haar machtspositie moeten inboeten. (Dit verhinderde niet uit dat zelfs grootindustriële Fritz Thyssen, eens vooraanstaand lid van de NSDAP, in Dachau werd geïnterneerd). De proletarische organisaties daarentegen zijn als eerste slachtoffers gevallen. (In hoeverre het fascisme aan de macht en het fascisme als beweging tot dezelfde politieke familie behoren, is open voor discussie. De activisten zelf waren erg verdeeld over de kwestie en een aantal beschouwden dan ook Mussolini en Hitler, eens aan de macht, als verraders van de Zaak).

Een tweede belangrijke component in de definitie van Griffin is de populistische extreem-nationalistische natuur van het generische fascisme. Fascisten waren en zijn ongetwijfeld ultra's wat betreft het nationalisme. Dat dit noodzakelijkerwijze wel eens moest leiden tot expansiedrift en imperialistische neigingen met oorlog als gevolg, is voor iedereen duidelijk. Dat zowel het Duitse nazisme als Italiaanse fascisme een beroep deden op een massa-aanhang is ook gekend. De pogingen van de mindere goden in die richting waren in heel veel gevallen een totale mislukking, en hoe dan ook, enkel in Duitsland en in Italië is het fascisme erin geslaagd met haar massa-aanhang de politieke staatsmacht te veroveren. In beide gevallen was de steun van het leger *conditio sine qua non*. In beide gevallen was een camarilla rond de heersende politieke macht van doorslaggevende betekenis. In Duitsland waren het de intriges van von Papen rond maarschalk en seniele president Hindenburg die Hitler aan de macht brachten. In Italië waren een aantal met het fascisme sympathiserende leden van het Hof rond koning Victor-Emanuel III de aanstokers. Maar in beide gevallen was een stilzwijgende instemming van de legeroverheid een minimale vereiste. Had het leger ingegrepen, dan hadden noch Hitler noch Mussolini ooit de macht kunnen veroveren. Of het generische

fascisme in staat is zonder intriges en een samenloop van bijzonder gunstige historische omstandigheden de macht te veroveren, blijft een open vraag. (De aftakeling van de democratie o.m. onder invloed van een economische crisis, maar vooral onder invloed van de paranoïde en totaal uit de lucht gegrepen waanvoorstellingen van een bourgeoisie was een noodzakelijke zonië voldoende oorzaak). In onze streken heeft het lokale generische fascisme slechts met toestemming van de Duitsers iets te vertellen gehad. Het is echter totaal onwaarschijnlijk dat een partij die het democratische spel toegedaan was zo maar van de ene dag op de andere fascistisch zou worden. In die zin had Bruno De Wever uiteraard overschot van gelijk toen hij stelde dat er een continuïteit bestond tussen het VNV van vóór de oorlog en het VNV van de collaboratie. Zonder op zijn minst een proto-fascisme (de term komt van Griffin) is er natuurlijk geen fascisme mogelijk. Laten we nu eventjes de Stichtingsverklaring van het VNV onder de loep nemen om te zien in hoeverre die beantwoordt aan de definitie van Roger Griffin, met name

1. de palingenetische mythe die zowel verval en decadentie als herosche verrijzenis suggereert en
2. populistisch ultra-nationalisme.

De triomfantelijke aanhef suggereert reeds het heroïsche aspect:

VLAAMS NATIONALE KAMPGENOTEN !

Eindelijk hebben de verscheidene eenheidspogingen in onze Vlaams-nationale gelederen tot de definitieve eenheidsorganisatie geleid.

Het Vlaams Nationaal Verbond is opgericht.

De woorden *kampgenoten*, *gelederen* en verder ook *verovering* (herhaaldelijk), *aanvalskracht van onze beweging*, *bekampen*, *kampvaardigheid tegenover de vijand*, enz. verwijzen duidelijk - al is dit wellicht meer retoriek dan werkelijkheid - naar gewelddadig optreden, dat door fascistische gezinde groepen meer dan getolereerd wordt.

De palingenetische elementen zijn ook

duidelijk, al is de stijl niet van het hysterische gehalte van een Gabriele d'Annunzio, poëet en voortrekker van het Italiaanse fascisme, of van een Adolf Hitler in "Mein Kampf":

Uit de diepten van ons cultureel en stoffelijk verval is bij alle overtuigde Vlamingen het bewustzijn ontwaakt [...]

Het moet intussen onze dagelijkse taak blijven de voortwoekerende verfransing met hardnekkigheid terug te dringen en in de plaats de gezonde nationale geest op te wekken.

Terminologieën die wijzen op verval (en dus het herboren worden, ontwaken of opwekken impliceren) zoals: [...] *economisch en politiek liberalisme met zijn noodlottige gevolgen als overheersing van het groot-kapitaal, proletarisering der massa's, partijstrijd, ontwrichting van het leven der natie.*

Of: [...] *het marxisme met zijn materialisme [...]* en [...] *de verwording van het huidige parlementarisme [...]*

Dat het VNV nationalistisch was hoeft natuurlijk niet geargumenteed worden. De ingrediënten voor een generisch fascisme zijn dus onmiskenbaar aanwezig. En Bruno De Wever preciseert terecht: "De genese van bovenstaande tekst bracht aan het licht dat de fascistischgezinde vleugel grotendeels zijn stempel drukte op de redactie van de stichtingsproclamatie". Alleen ... in de praktijk is de fascistische vleugel natuurlijk niet de hele partij. Daarbij, zoals we reeds opmerkten, is de toon zeker niet van hysterische aard zoals meestal wel het geval is bij generisch fascistische groepen. In die zin lijkt het ons het terecht wanneer Roger Griffin het VNV van voor de oorlog rangschikt onder proto-fascisme. Het generische fascisme zoals gedefinieerd is een ideaal type, en zoals ieder ideaal type is het een constructie. Vanzelfsprekend zijn er in de werkelijke wereld een ganse reeks grensgevallen. Zo zijn er heelwat regimes, denkt u maar aan dat van Franco in Spanje of, meer recent, van

Pinochet in Chili, die ultra-nationalisme in hun vaandel voeren, en zelfs de nadruk leggen op het verval van de zeden in de parlementaire democratie. Alleen vindt men hier o.m. niet de heroïsche nieuwe man. Een essentieel deel van de palingenese ontbreekt opdat we hier van een generisch fascisme zouden kunnen spreken. We kunnen hier dan beter spreken over para- of proto-fascisme. (De meeste historici zijn het er ook over eens dat het regime van Franco geen fascisme maar een militaire dictatuur was.) Het is ook niet voldoende dat er een retoriek ontstaat van een gewelddadige elite, gecombineerd met ultra-nationalistische elementen. Het populistisch aspect, de organische eenheid die deze elite zoekt met de massa is ongetwijfeld al even noodzakelijk voor een generisch fascisme. Zo kan men zich vragen stellen bij de Rexbeweging van Degrelle in Wallonië. Rex was aan de wieg een sterk religieus getinte vernieuwingsbeweging. Later kwam Degrelle weliswaar in conflict met de clerus, maar wat betreft de implementatie van zijn "nieuwe orde" bleef Degrelle op zijn zachtst gezegd eerder vaag. De zoektocht naar een massamobilisatie was een compleet fiasco. Het stijgende isolement van de beweging was wellicht een van de belangrijkste kenmerken van de collaboratie in Wallonië. "Le beau Léon", die later zeer duidelijk de fascistische (Duitse) richting zou uitgaan, vertoonde in de retoriek en in de praktijk van de beginfase weinig aspecten ervan, tenzij natuurlijk in de "stijl" van de beweging. Is dit voldoende om beginnend Rex fascistisch te noemen? Twijfelachtig.

Het overwicht van de "stijl" op de inhoud is dan ook kenmerkend voor de definitie van Stanley Payne. Payne wordt beschouwd als een van de meest vooraanstaande kenners van het fascisme. In zijn definitie vertrekt hij echter van een aantal ideologische principes, aangebracht door de fascistische ideologen zelf. Deze principes moeten dan worden aangetoond aan de hand van een aantal "negaties" (antiliberalisme, anticommunisme, anticonservatisme) en een specifieke "stijl". Dit alles vóór er ook maar sprake kan zijn van een definitie. Dit is een

eerder eigenaardige manier van werken. Een gevolg ervan is dat de “definitie” een soort allegaartje wordt waar iedereen naar gelooft uit kan putten om een eigen definitie op te bouwen. (Trouwens ook een zwak punt van de definitie van De Felice). Definities van een ideologie, opgebouwd aan de hand van de (vooropgestelde) ideologie zelf, zijn zowel tautologie als “boodschappenlijst”. De benadering van Bruno De Wever, die afgaat op de definitie van Stanley Payne, vertoont hier misschien wel een zwak punt. Maar dit doet niets af aan de juistheid van zijn stelling voor zoverre men de voorzorg neemt het VNV van het prille begin als een proto-fascisme te beschouwen. Dit is een ideologie die reeds de voornaamste ingrediënten van een volgroeid fascisme bevat, zoals de heroïsche mythe van een “nieuwe orde”, die zou ontstaan dank zij de oprichting van een autoritaire staat op de ruïnes van het decadente parlementarisme. Dat deze staat extreem-nationalistisch en dus extremistisch, radicaal en Vlaams - België barst - moest zijn, wordt toch door niemand betwist, hopen we. De massa-aanhang - misschien een eerder kleine massa, maar toch een massa - van het VNV op het platteland is ook een feit.

Een ander verwijt is, dat Bruno De Wever zijn werk als een wapen tegen het Vlaams Blok beschouwt. Dat is echter zonder meer zijn goed recht, en des te meer omdat er ruimschoots voldoende aanwijzingen zijn om een Vlaams Blok onder fascisme of proto-fascisme te catalogiseren. Hun palingenetische mythe is ongetwijfeld - zij het “en sourdine” - aanwezig. Een mooi voorbeeld is het beruchte verkiezingspamflet waar in een tweeluik een idyllisch Vlaanderen gesteld wordt tegenover een verloederd Vlaanderen. Het eerste is dan natuurlijk wat het zou moeten zijn, het tweede zou dan de huidige, decadente situatie moeten uitbeelden, (inclusief de “criminele” migrant natuurlijk). De laatste verkiezingscampagne tegen de “vuile” politiek moet natuurlijk ook weer een “bewijs” leveren van de hedendaagse decadentie. Natuurlijk wordt er niet al te zeer gewag gemaakt van een heroïsche “nieuwe orde”. Hierin zou het Vlaams Blok zich te duidelijk

ontpoppen als een partij die de continuïteit van een collaborerend fascisme ten volle zoekt uit te buiten, en daar zijn de tijden beslist niet rijp voor. Dat het Blok uit electorale overwegingen de wedergeboorte van de heroïsche man slechts een impliciete aanwezigheid toekent, dat het Blok, al is het met moeite, fysisch geweld eveneens om electorale redenen probeert te vermijden, laat voor het overige niet de minste twijfel bestaan dat het als proto-fascisme kan gecatalogiseerd worden. Homogene cultuur, een van hun stokpaardjes, past perfect binnen de definitie, en hun rabiaat anti-Waals-zijn eveneens. Eens de tijden rijp, zit de kans er dus dik in dat het Vlaams Blok zich ontpopt tot een volwaardig generisch fascisme, zoals bij het VNV gebeurd is. Daarenboven is het Vlaams Blok, in tegenstelling tot het VNV, geen ideologisch verdeelde partij, waarvan een fascistische vleugel uiteindelijk het pleit volledig gewonnen heeft. En dat de electorale schroom van het Vlaams Blok enkel maar een vulgaire electorale schaamlap is voor een volwaardige generisch fascistische partij, blijft een perfect verdedigbare stelling.

Noten

¹ Met cultureel wordt hier niet enkel kunst, maar de gehele bovenbouw in de marxistische betekenis bedoeld. Vrij logisch, aangezien de strategie afkomstig is van Gramsci, de grote ideoloog van deze bovenbouw.

² Een "illustratie" voorbeeld is Maurice Bardèche, zwager van de na de oorlog geëxecuteerde schrijver Robert Brasillach. Zijn eerste boek in die richting, "Nuremberg ou la terre promise", meteen ook het eerste negationistische geschrift, werd vertaald door Karel Dillen.

Bibliografie

- Bruno De Wever, *Greep naar de Macht*, Tielt: Lannoo, 1994.
- Roger Griffin, *The Nature of Fascism*, London: Routledge, 1993.
- René Monzat, *Enquêtes sur la droite extrême*, Paris: Le Monde Editions, 1992.
- Christophe Bourseiller, *Extrême droite*, Paris: François Bourin, 1991.
- Klaus Theweleit, *Male Fantasies*, University of Minnesota Press, 1990
- Maurice Bardèche, *Souvenirs*, Buchet/Chastel, 1993.
- Julius Evola, *Révolte contre le monde moderne*, L'Age d'Homme, 1991.